

BRĪVĪBA

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATISKĀS
STRĀDNIKU PARTIJAS MENEŠRAKSTS

Periodical of the Latvian Social Democratic Workers' Party

Nr. 4 (418)

STOCKHOLM — RĪGA

1990

FREEDOM

A special
edition in
Latvian and
English

Prepared by
Daina Bejska, Ieva Lešinska,
Lilita and Vilnis Zaļkalns

The first LSDWP joint meeting of its Latvian - based Central Committee, representatives of the split party LSDP and LSDWP Stockholm - based Committee Abroad on April 27 - 29, 1990 in Stockholm.

From left: Ieva Lešinska, Lilita Zaļkalne, Zane Zaļkalne, Saiva Zaļkalne, Wilma Bērziņa - Teness,
Baiba Vitoliņa, Laila Balga, Velta Puriņa, Daina Bejska.

Egils Baldzens, Laimonis Ešenvalds, Arnis Mugurēvičs, Pēteris Tērmanis, Kostja Burovs, Aleksandrs Tērmanis, Gunārs Ozols, Jānis Dinēvičs, Zigfrīds Zelenovs, Vilnis Zaļkalns, Arnis Starinš, Andrejs Garjāns, Valdis Šteins, Egils Rutkovskis, Juris Rozītis, Jānis Gulbītis, Bruno Misiņš, Tenis Grasis, Jānis Gastons, Uldis Bērziņš, Egils Griķis, Jānis Zanders, Jānis Eichmanis, Aivars Žagars, Pauls Butlers, Normunds Bejskis.

Foto: Fricis Forstmanis

VAI IR KĀDAM KO PIEBILST?

Tagad visvairāk naida ap tiem "falšajiem skuķiem", kas — cita dēļ mantas un godiem, cita kādu augstāku mērķu labad — sadzīvojušas bēmu no "reālā sociālisma" realitātēm. "Kāpēc tad tu stāties lieliniekos?" Pārmētēji biežvien turas tik paštaisiņi kā vecas jumpravas, tak dažs labs pats būs valstspartijā neiestājies visvairāk jau neņemšanas pēc. — Pārmest vajadzēja agrāk, kad tādām pārmētējam būtu acis smējušies. Un sev saku: tavai, Uldi, attieksmei pret valstspartijas biedriem vajag būt taisni tādai pašai kā pirms pieciem vai desmit gadiem. Vai tu būtu stājies valstspartijā? Nē. Vai būtu pārmētis Ojāram Vācietiem, ka viņš tanī iestājies? Nemūžam. Jo tu redzēji un zināji, ka viņš kā saniknots bullis meklēja izgāzt vārtus, kur "tie maitas" ganās — un badīt, badīt. Tāds bija Vācieša temperaments, tāda viņa likteņa loģika — laužties turp, kur badās, t. i., "augstākajās sfērās". Tur viņš palika zemē gulam — bet tak ne tur mēs viņu aprakām... Vācieša "ragu" sargāti izauga jaunie dzejdari, vismaz kādas pusotras paaudzes. Vai ir kādam, ko piebilst?

Pirmā maija gājiena jutoņā sev vaicāju, kas tādi esam: mēs, LSDSP? Tak jau tie, kas uzauguši ar kreisām simpāti-

jām (un arī aizspriedumiem) ar slieci uz "plebejisku lepnumu" un... utt. Tādi, kas gribējuši "būt Raiņa partijā". Un tie, kam visumā ēdies, kad konservatīvs ciniķu un algiņu bars pasludinās par kreisā humānisma turpinātājiem, kad valstskapitālistisko ekspluatāciju sauc par sociālismu. Esam tie, kas nostājas sociāldemokrātijas pusē visgrūtākā laikā — skaistā! — vilšanās un patiesības laikā. Sociāldemokrāti nu atzīst, ka visus 100 gadus ir cilvēku visād viluši un spaidījuši, gribdami savaldīt to maitu, kas cilvēkā. Bet maitam bij taisnība! Tas, kurš saka: man nospļauties par tuvāko! — tas ir istais progressa pajūga vilcējs... Taču, ja nebūs, kas uztur utopiju spēkā, kas sludina rūpes par tuvāko un tālāko, tad maita drīz pats grāvi var nosisties.

Vislaik pastāvējis uzskats, ka sociālisti raugās tik nākotnē. Bet patiesībā ir citādi: sociālisti redz cilvēces pagātņi, augstu vērtē cilvēces sapņus, negrib "lietderības" vārdā pavisam atdot un 100% uzsācīt skaisto un bezperspektīvo sapni par debesvalstību zemesvirsmā. Šajā ziņā sociālisti ir dogmātiķi, sociālisti ir pascisti, nevis futūristi, par kādiem tie uzdevās visus 100

(Turp. 3. lpp.)

PRESS RELEASE

On April 27-29 1990, the days following the funeral of Dr. Bruno Kalnins, the longstanding chairman of the Latvian Social Democratic Workers Party, and honorary president of the Socialist International, the LSDWP held a joint meeting of its Latvian-based Central Committee and its Stockholm-based Committee Abroad. This was the first meeting of the two committees since, in December 1989, the party resumed its activities in Latvia.

The agenda included discussions on the future work of the party, as well as the ways the committees could work together to renew Social Democracy in Latvia. The following resolutions were adopted which demanded that:

- all KGB officials and informants acknowledge that they have been serving a totalitarian and repressive regime; irrespective of any motives for cooperating with the KGB in the past, today such motives can no longer be justified, and all individuals who are in any way associated with the KGB should voluntarily cease relations with this organization; the general public should regard those having broken their ties with the KGB with sympathy and understanding;

- the newly elected members of the Supreme Soviet of Latvia abolish the KGB and that until then the officials of the KGB be disqualified from holding elected political office;

- the newly elected Supreme Soviet of Latvia in its first session not adopt any laws that would legitimize the Latvian Soviet Socialist Republic; it is the obligation of the Supreme Soviet to declare itself an instrument of the occupying power, and acknowledge that it has been undemocratically elected; it should cooperate with the Citizens' Congress of Latvia to reestablish the Republic of Latvia on a legal basis.

Also, the open meeting protested against the illegal incarceration of Leo Hirssons undertaken for the purpose of political provocation that resulted in a violation of his civil and human rights. The meeting demanded his immediate release.

The joint meeting also acknowledged the fact that a minority group composed of the Greater Riga organization, has broken away from the LSDWP. This splinter group calls itself the Latvian Social Democratic Party and is oriented towards compromise with the Communist Party.

Representatives of the splinter party joined the discussions. All participants, including the leaders of the new party acknowledged that a political reconciliation between the two parties was not possible at this time. The exchange of views was, nevertheless, frank and constructive. A resolution was adopted by the leaders of both parties which called for the creation of an independent Social Democratic youth organization.

ZIŅOJUMS PRESEI

1990. g. 27., 28. un 29. aprīlī, pēc LSDSP ilggadīgā priekšsēža un Sociālistiskās Internacionāles goda prezidenta Brūno Kalniņa bērēm, Zviedrijā esošā LSDSP Ārzemju Komiteja rīkoja tikšanos ar Latvijas LDSP CK. Šī bija pirmā abu komiteju kopēja tikšanās, kopš LSDSP atsākusi savu darbību Latvijā 1989. gada decembrī.

Dienas kārtībā bija pārrunas par LSDSP atjaunošanu un nākotni Latvijā. Tika pieņemtas sekojošas rezolūcijas, kurās prasīts:

- lai visi VDK darbinieki un ziņu pienesēji apzinātos, ka viņi ir kalpojuši totalitāra, pretautiska režīma interesēm. Lai kādi arī būtu bijuši iemesli viņu sadarbībai ar VDK, šodien šādai rīcībai vairs nav nekāda attaisnojuma. LSDSP sapulce uzaicināja visus VDK darbiniekus un ziņu pienesējus brīvprātīgi pārtraukt cilvēka cieņu pazemojošās attiecības ar šo iestādi. Sapulce aicināja sabiedrību saprotoši izturēties pret visiem, kuri dažādu apstākļu dēļ nonākuši pazemojošā atkarībā no valsts drošības iestādēm;

- lai jaunievēlētā Latvijas AP deputāti līdz VDK likvidācijai ar likumu aizliegtu VDK darbiniekiem ieņemt oficiālus vadošus amatus valsts un politiskajās struktūrās;

- lai Latvijas PSR Augstākā Padome savā pirmajā sesijā nepieņemtu tādus lēmumus, kas legītimētu Latvijas PSR. Jaunievēlētās Augstākās Padomes uzdevums ir pasludināt sevi par okupācijas varas orgānu, kas ievēlēts nedemokrātiskās vēlēšanās. AP vajadzētu sadarbībā ar Latvijas Pilsoņu kongresu likumīgā ceļā atjaunot Latvijas Republikas valsts varu.

Atklātā sapulce protestēja pret LSDSP biedra Leo Hirssona nelikumīgo apcietināšanu, elementāro cilvēka tiesību pārkāpšanu politisku provokāciju nolūkā un pieprasīja viņa tūlītēju atbrīvošanu.

Sapulce arī atzina, ka nelielā grupa, kas sastāv no Lielriegas organizācijas biedriem, ir atšķēlusies no LSDSP un dēvē sevi par Latvijas Sociāldemokrātisko Partiju, orientējas uz sadarbību ar komunistu partiju.

Šķeltnieku pārstāvji piedalījās sarunās. Sarunu dalībnieki, ieskaitot jaunās partijas vadoņus, atzina, ka politiska vienotība patlaban nav iespējama. Domu apmaiņa, turpretim, bija atklāta un konstruktīva. Abu partiju vadoņi pieņēma rezolūciju, kurā atbalsta vienas neatkarīgas sociāldemokrātiskās Latvijas jaunatnes organizācijas izveidošanu.

LATVIJAS STRĀDNIĒKU SPORTA SAVIENĪBA (SSS)

1990. gada 13. februārī, sanākot kopā grupai ūdenstūrisma un airēšanas sporta entuziastiem, pie LSDSP tika atjaunota Strādnieku Sporta savienības darbība. Ievēlēja SSS galveno valdi.

Organizācijas atjaunotā darbība praktiski tiek atsākta no nulles. Pieredzes nekādas, problēmas — kā jau visā padomju varas sadragātajā sabiedrībā un vidē. Ja Rietumu pasaulē radniecīgās organizācijas ir attīstījušas pakāpeniski un fundamentāli, tad mums šī attīstība ir jāveic varenim soli. Un, protams, pie šādiem nosacījumiem kļūdas būs neizbēgamas. Lielas cerības mēs likām uz mūsu vēsturisko tikšanos Stokholmā. Un izskatās, ka nebūsim vīlušies, jo tika ievadītas sarunas par tikšanos ar Labour Sports International prezidentu Maurice Deveen Brisele. No šo sarunu rezultāta būs atkarīga mūsu organizācijas iekļūšana starptautiskajās strādnieku sporta aktivitātēs. Tāpat tiek dibināti kontakti arī ar somu TUL.

Pats būtiskākais ir — mūsu jaunā cilvēka atgriešana normālā

dzīvē. Šie padomju varas 50 gadi ir kolosāli degradējuši mūsu sabiedrību, it īpaši jaunatni, kurai vairāk vai mazāk ir iznīcināta pašapziņa. Tas aktīvi tiek uzsākts jau no 1,5 gadu vecuma tā saucamajās bērnu silēs un turpinās līdz pat augstskolas beigšanai. Visā šajā periodā jauno cilvēku veido, kā komunistiskajā terminoloģijā tiek lietots, par "masu". Tas nu tagad no šīs "biezputras" ir jāšķaidī, lai cilvēkus ar visām to pozitīvajām un negatīvajām īpašībām. Cik tas viss būs grūti, skaidri apzināties, bet citas izejas mums nav. Lai cilvēks varētu analizēt, kas ir labi un kas ir slikti, jābūt salīdzināšanas iespējām. Tās mēs saredzam tikai Rietumos. Tāpēc šie kontakti un aktivitātes ir būtiski nepieciešami. Biežāki tie būs, jo ātrāk mēs tiksim pie pozitīviem rezultātiem.

Arnis Staris
LSDSP CK loceklis
SSS galvenās valdes priekšsēdētājs

LSDSP ĀK ORGANIZĒTĀS ATKLĀTĀS SAPULCES, 1990. GADA 29. APRĪLĪ, PIEŅEMTIE DOKUMENTI

Paziņojums

LSDSP un LSDP Latvijas pārstāvji, pēc plašām diskusijām un savstarpējas uzskatu apmaiņas, LSDSP ĀK organizētā atklātā sapulcē Stokholmā, 1990. gada 29. aprīlī, vienojas par mierīgu līdzās pastāvēšanu un politiskā cīņā neizbēgamo domstarpību kārtošānu bez liekām emocijām un personīgiem apvainojumiem.

Rezolūcija

LSDSP Ārzemju Komitejas organizētā atklātā sapulcē Stokholmā, kurā pārstāvētas gan LSDSP, gan arī LSDP, uzskata, ka ir vēlams dibināt vienu neatkarīgu sociāldemokrātisku Latvijas jaunatnes organizāciju, un abu partiju pārstāvji apņemas atbalstīt šādas organizācijas veidošanos un veicināt tās neatkarīgu darbību.

Aicinājums VDK darbiniekiem

LSDSP ĀK organizētā atklātā sapulcē aicina visus VDK štata darbiniekus un ziņu pienesējus apziņoties, ka viņi kalpo totalitāra, prettautiska režīma interesēm. Lai kādi arī būtu bijuši iemesli viņu sadarbībai ar VDK, šodien šādai rīcībai vairs nav nekāda atbilstošuma. LSDSP sapulcē uzaicina visus VDK darbiniekus un ziņu pienesējus brīvprātīgi pārtraukt cilvēka cieņu pazemojošās attiecības ar šo iestādi. Aicinām sabiedrību saprotoši izturēties pret visiem, kuri to vai citu apstākļu dēļ nonākuši pazemojošā atkarībā no valsts drošības iestādēm.

Aicinājums Latvijas PSR AP deputātiem

LSDSP ĀK organizētā atklātā sapulcē aicina jaunievēlētos Latvijas AP deputātus līdz VDK likvidācijai ar likumu aizliegt VDK darbiniekiem ieņemt oficiālus vadošus amatus valsts un politiskajās struktūrās.

LSDSP sapulcē aicina Latvijas AP deputātus pieņemt lēmumu par VDK likvidēšanu un saukt pie atbildības visus šīs iestādes tagadējos un bijušos darbiniekus, kas izdarījuši noziegumus pret cilvēci.

Aicinājums Latvijas PSR Augstākās Padomes deputātiem

Aicinām Jūs savā pirmajā sesijā 1990. gada 3. maijā nepieņemt tādus lēmumus, kas ļautu Latvijas PSR.

Jaunievēlētais Augstākās Padomes uzdevums ir pasludināt sevi par okupācijas varas orgānu, kas ievēlēts nedemokrātiskās vēlēšanās. Aicinām AP sadarbībā ar Latvijas Pilsonu kongresu likumīgā ceļā atjaunot Latvijas Republikas valsts varu.

Protests

Protestējam pret LSDSP biedra Leo Hiršsona neļikumīgu apcietināšanu, elementāro cilvēka tiesību pārkāpšanu politisku provokāciju nolūkā un pieprasām viņa tūlītēju atbrīvošanu.

VAI IR KĀDAM KO PIEBILST?

(Turp. no 1. lpp.)

gadus. Nākotnes meklētāji ir patlaban atraduši citus ceļus. Bet mums nu vajadzēs uzturēt taku staigātu tam brīdim, kad viss bars joņos atpakaļ.

Rīgā notikusi šķelšanās atsedz mūsu domāšanas un mūsu politiskās nebriedumu, tās atsedz arī mūsu demokrātiski ievēlēto vadoņu bēmišķīgo dumjību. Kāpēc tu, Valdi Štein, nevarēji pieciest partijā un CK Rīgas frakcionārus, pielabināt, pielipināt, iejūgt pozitīvā darbā, lai vēlāk apkarotu viņu uzskatus, kā saka, diskusijas kārtībā? Un tu, Dinēvič Jāni, stāvi nu Stokholmā un nemāki ne uz vienu LSDSP programmas punktu ar pirkstu parādīt: "Šitam esmu pret!" Tu dažu mēnešu laikā sašķēli partiju, kas pūsgadsimtu bij grūti sargājusi vienotību un kas decembrī tevi ievēlēja sev par priekšsēža biedru. Tu stāvi Stokholmā un taisnojies: šķelšanās nāksot sociāldemokrātijai par labu, jo divi vektori aptveršot lielāku sabiedrības sektoru... Tava taisnošanās ir bēmišķīga, taču tā atsedz, cerīgā kārtā, zināmu vainas apziņu.

Tas ir tas, ko es gribētu zināt: kāpēc tu, tu un tu kļuvi par sociāldemokrātu? Kā veidojas un vairošies LSDSP rindas "siksakņu limenī" — dzīves neredzamajās, bet barotajās sfērās? Kā LSDSP ienāk mazpilsētas un pagasta dzīvē? Kā LSDSP ienāk katrā vienāk un cik dziļi, kur ir tā robeža, ka "dziļāk ne"? Jo tādai robežai jābūt, to nosaka laikmets, katra gaume un humorizjūta.

Ko tad LSDSP lai gaida no mums, tiem dažiem rakstniekiem, kas iestājušies Raiņa partijas rindās? Domāju, ka izteikšu puslīdz visu kolēģu domas, apgalvodams, ka mums pa prātam "ideju politika", bet ar "personu politiku" mēs vis nedarbosimies. Mums liekas glužvairācīgi, ka dažs izjūt varas attiecības kā tādu reālu substanci, ka cīnās un konkurē ar saviem ideju biedriem, nevien ar pretiniekiem. Nu jā, mūsu pašu godkāre laikam iztērēta autorvakaros — un paldies Dievam. Idejā plēsties, tas toties ir skaisti.

Uldis Bērziņš

VĒSTURISKA TIKŠANĀS STOKHOLMĀ

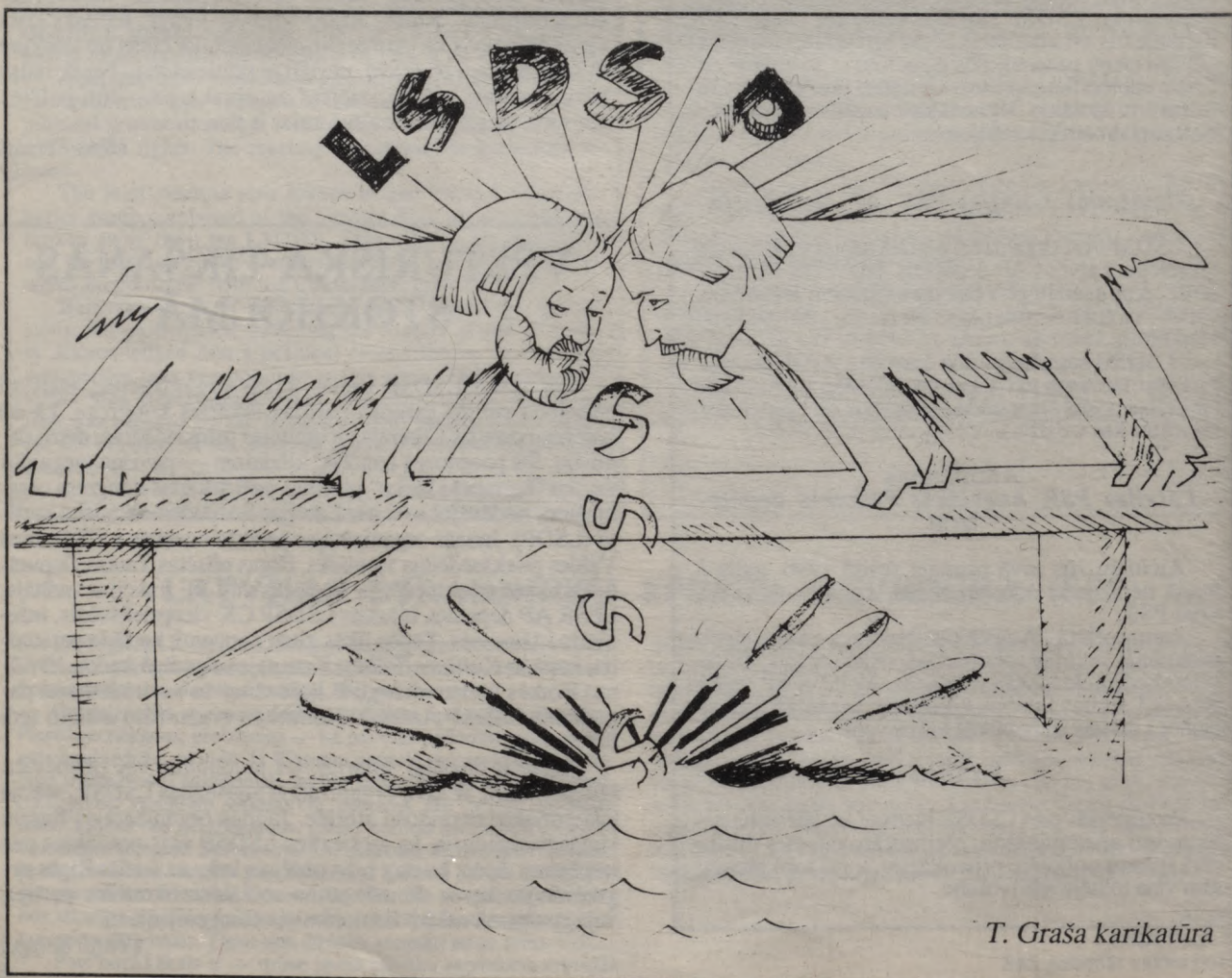
Vēl nesen LSDSP Lielās Rīgas organizācijas aktivisti enerģiski centās sasaukt partijas ārkārtas kongresu, kā arī pareģoja partijas Centrālās Komitejas priekšsēdētāja drīzu demisiju. Šīs prognozes izrādījās kļūdainas — pavisam negaidīti uz citu "kartupeļu lauku" pārcēlās paši ārkārtas kongresa organizatori, nodēvējot sevi par Latvijas Sociāldemokrātisko partiju (LSDP). Jaunās organizācijas priekšā nostājās LTF Domes Valdes priekšsēdētāja vietnieks, Rīgas pilsētas Tautas Deputātu Padomes priekšsēdētāja vietnieks un LTF frakcijas vadītājs, LPSR AP deputāts, bijušais LSDSP CK vicepriekšsēdis, inženieris J. Dinevičs. Tāpēc likās gluži neticami, ka šāda personība, kopā ar Kultūras Sakaru Komitejas ilgdīgā kadra, Vīviānas Rotkes laulāto draugu E. Baldžēnu, ar savu klātbūtni pagodināja LSDSP Ārzemju Komitejas organizēto atklāto sēdi Stokholmā.

Pārrunas noritēja mierīgi. Uz jautājumu, vai J. Dineviča kungs vēlētos ar savu organizāciju atgriezties LSDSP, sekoja kategoriska, noraidošā atbilde. Jaunās organizācijas līderis laipni paskaidroja, ka atgriezties LSDSP viņš neuzskata par iespējamu tāpēc, ka esot bijis pēdējais laiks uz Lielās Rīgas organizācijas bāzes dibināt jaunu sociāldemokrātisku partiju. Šajā jautājumā nekādi kompromisi neesot pieļaujami.

(Turp. 8. lpp.)

LSDSP ĀK rīkotā tikšanās ar Latvijas LSDSP CK locekļiem un šķeltnieku (LSDP) pārstāvjiem Stokholmā, 1990. gada 27. — 29. aprīlim. Uzņēmumā darba sēdes dalībnieki.
Foto: Fricis Forstmanis.

T. Graša karikatūra

LSDSP ĀK organizētās LSDSP CK locekļu un šķeltnieku (LSDP) pārstāvju darba sēdes — Stokholmā, 1990. gada 27. — 29. aprīlim — vadība. No kreisās: Egils Baldzēns, Aleksandrs Tērmanis un Normunds Beļskis.
Foto: Fricis Forstmanis.

Aina no 1. maija demonstrācijas Stokholmā 1990. gadā.
Priekšplānā: Zane Zaļkalne un Māra Rozīte - Krēsliņa.

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATI 1. MAIJA SVĒTKOS ZVIEDRIJĀ

Pirmā maija rīts. Vispasaules darbaļaužu svētki. Mēs, Latvijas sociāldemokrati pulcējamies Stokholmā Humbergārdēn laukumā. Karogi un plakāti. Daudziem rokās roze — sociāldemokrātijas simbols. Laukumā sapulcējušies dažādu tautību pārstāvji. Netālu no mums stāv Etiopijas melnādainie zēni. Uz viņu sarkanā lozunga rakstīts: "Soviets go home!" Citā vietā lozungi atbalsta čīliešu tautas cīņu. Palika skumji. Visām tautām, protams, ir savas problēmas. Bet visiem viņiem tomēr ir neatkarība. Pēdējā to pasludināja Namibija Āfrikā. Bet tepat Eiropā vēl ir trīs okupētas Baltijas valstis. Tādēļ mēs, baltieši, demonstrācijas gājienā saucām pilnā balsi, cik spējam zviedru valodā: "Soviet ut ur Balticum!" Litauen, Litauen, Solidaritet!"

Esiet ar mums kopā darbaļaužu solidaritātes svētkos! Atbalstiet mūsu cīņu, solidarizējoties ar mums! Ejot gājienā šo atbalstu jutām, bet mītiņā par mums klusēja. Mēs cīņu turpināsim un ticam, ka uzvarēsim.

*

LSDSP CK locekļi Egils Griķis, Andrejs Žagars un Laila Balga, kā arī Latvijas TV žurnāliste Velta Puriņa 1. maijā Norčepingā ieradās no Stokholmas jau pēc četrpadsmit dienu darba Zviedrijā. Solidaritātes svētki bija turpinājums kontaktu meklēšanai starp Latvijas un Zviedrijas sociāldemokrātiem, lai turpinātu sadarbību nākotnē. Norčepingā sagaidīja ar neparasti sveļmīgu dienu, garu maršu cauri pilsētai zem sarkanajiem karogiem un Internacionāles skaņām. Latvijā šī atribūtika ne visiem būtu pieņemama, jo sarkanais mūsu cilvēkiem šodien izsauc alerģiju. Latvijas Republikas karogu Norčepingā zviedru biedriem atrast neizdevās, bet no Stokholmas to neiedrīkājāmies atvest. Žēl, jo līdz ar to pazuda spēcīgs akcents demonstrantu priekšējās rindās. Latvijas delegācijai bija ierādīta vieta tūlīt aiz pilsētas un partijas vadības. Zviedru sociāldemokrātu mītiņā runāja Egils Griķis. Viņa apsveikuma vārdi saistījās ar aicinājumu atbalstīt Latvijā atdzimstošo sociāldemokrātisko kustību. Turpmākās sarunas Norčepingā liecināja par zviedru

sociāldemokrātu ieinteresētību ne tikai Latvijas, bet visas Baltijas procesā.

*

Trešā sociāldemokrātu grupa — Juris Rozītis, Arnis Mugurēvičs un Paulis Butlers — 1. maijā ritā devās uz Erebrū. Šajā pilsētā demonstrācija bija ievērojama ar to, ka tajā piedalījās Zviedrijas sociāldemokrate, enerģētikas ministre Birgita Dāle. Pēc Birgitas Dāles uzstāšanās mītiņā vārds tika dots Latvijas sociāldemokrātiem. Arnis Mugurēvičs ar Jura Roziša palīdzību isumā raksturoja Latvijas Pilsoņu kongresu un Augstākās Padomes darbību, uzsvēra to, ka Baltijas ceļš uz neatkarību nav tikai PSRS iekšēja lieta, bet ir starptautiska problēma. Savas runas noslēgumā Arnis Mugurēvičs aicināja zviedru tautu uz solidaritāti. Paulis Butlers savu uzstāšanos bija sagatavojis angļu valodā, kur tulkot zviedriski laipni uzņēmās Birgita Dāle. Lūk, kā Latvijas sociāldemokrātu uzstāšanās atainota Zviedrijas laikrakstā "Allehanda", kurā starp citu teikts:

"Viņš (Brūno Kalniņš. Red.) nepaguva atgriezties Latvijā, bet paguva pieredzēt, ka cerība uz brīvību iedegas no jauna, — teica Helga Hagberga, apsveicot abus latviešus.

Butlers pieminēja trīs pamatproblēmas, ar kurām tiem šobrīd jācīnās: demokrātijas trūkums, ekonomiskais stāvoklis un etniskās pretrunas. Viņš uzsvēra, ka politikā joprojām dominē komunisti, ekonomiku novesta līdz sabrukumam un joprojām turpinās apzināta cittautiešu iesūšana, lai izdzēstu latviešu nacionālo kultūru."

*

1990. gada 1. maijs paliks mums atmiņā kā skaista, saulaina un iespaidiem bagāta diena. Un mēs ceram, ka šis tikšanās ar Zviedrijas sociāldemokrātiem, piedalīšanās 1. maija mītiņos un demonstrācijās veicinās šeit labāku izpratni par mūsu tautas neatkarības centieniem.

Gunārs Ozols
Laila Balga
Paulis Butlers

LITHUANIA HAS STRUGGLED LONG FOR LIBERTY

by Richard F. Staar

The electrifying news that the newly elected Lithuanian parliament had voted 124 to 0 last Sunday to secede from the U.S.S.R. was followed two days later by Soviet leader Mikhail Gorbachev's statement that the decision was "illegal and invalid," suggesting strong opposition in Moscow. The first paragraph of the declaration reads as follows:

"Expressing the will of the people, the Supreme Soviet of the Lithuanian Republic declares and solemnly proclaims the restoration of the exercise of sovereign powers of the Lithuanian state, which were annulled by an alien power in 1940. From now on, Lithuania is once again an independent state."

How did this situation come about?

Occupied by the Soviet army in 1940 as a result of a secret protocol to the Hitler—Stalin pact, the Lithuanians found themselves an unwilling part of the U.S.S.R.'s inner empire after a brief 22 years of independence. Subsequent "social engineering" killed off or deported to the Gulag archipelago at least one-third of the population. All factories were nationalized, and hundreds of thousands of private entrepreneurs were driven from their homesteads, which were then converted into state or collective farms.

Armed resistance against the Soviet occupation by Lithuanian partisans hiding in wooded areas lasted until 1953, when it was finally suppressed. Sporadic protests continued, although it was not until 17 months ago that The Movement (Sajudis) held its first congress, representing about 180,000 members. Four months later, this organization announced openly the goal of an independent, neutral, and demilitarized state.

Events moved rapidly after early December 1989, when the Lithuanian parliament abolished Article 6 of the constitution which had guaranteed a monopoly of power to the ruling Communist Party of the Soviet Union. Among the 112,000 Lithuanians communists, only about one in four decided to join a new splinter group loyal to Moscow.

The first multiparty elections ever in the U.S.S.R. were held throughout Lithuania during the end of February and run-offs in early March of 1990. They resulted in an overwhelming victory for Sajudis—supported candidates and substantial rejection of indigenous communists. The latter gained only 40 among the 141 seats in parliament, and the first non-communist (Vytautas Landsbergis) was elected president of the Lithuanian Republic. The interim prime minister is also a member of Sajudis.

Since a multiparty system had existed in Lithuania between the two world wars, it is not difficult to resurrect old or establish new political movements. Those winning seats in parliament included Social Democrats, the Greens (ecology), the Democratic Party, and the Christian Democrats. The other two Baltic states (Latvia and Estonia), having had a similar interwar experience, will not require a model to follow.

Although he vowed on March 11 not to negotiate with the Lithuanians, a week earlier Gorbachev had presented an unannounced demand for compensation totaling \$ 33 billion in hard currency, plus a revision of borders that would include retention by the U.S.S.R. of the naval base at Klaipėda. The money is reportedly for Soviet capital investment and undelivered production from Lithuania.

The U.S.S.R. Supreme Soviet allegedly is drafting a law on secession, even though Article 72 of the constitution in force already guarantees the right to secede for every republic. The parliament in Latvia and Estonia are preparing to follow the example set by Lithuania and proclaim

their own independence. Should these three Baltic states succeed in their attempted break from the U.S.S.R., the transition will not be easy.

Lithuania, the largest of three with a population of 3.7 million, has an annual trade turnover of 3 billion rubles with the Soviet Union. The latter delivers steel, petroleum, and wood, among other commodities, at artificially low prices that are paid in rubles and not hard currency. Without such raw materials, the wheels of industry would grind to a halt.

However, if the three states were to join a federation, this might ease the transition to political as well as economic independence. Finland, Sweden, Norway, Denmark, and a united Germany certainly would assist their Baltic neighbors. The (West European) Economic Community might follow suit.

The United States, which has never recognized the forcible annexation of the Baltic states, could do more than advise the U.S.S.R. to "respect" the Lithuanian parliament's decision. Why not be bold, for a change?

In view of the fact that there is no way in which the \$ 33 billion (half a trillion rubles) ransom can possibly be paid, the new Lithuanian government should make a counter-claim several magnitudes higher for the half-century of exploitation that has converted a once-prosperous country into a pauper. Its standard of living used to be at the same level as that of Finland. Today it is less than half of the latter.

Such a bill of particulars might begin with a demand for compensation to cover the destruction and mass thefts by the Soviet army in 1940 which reduced the entire population to poverty. Mass executions, committed by the NKVD (predecessor of the KGB) during 1940—41 and after 1944, can be documented.

Should not the victims' families be compensated? And what about the confiscated private property, and those who returned from the Gulag with impaired health?

Gorbachev either does not know or ignores on purpose the long-accepted Western tradition in international law that reparations are paid by criminal governments to those they have victimized, not vice versa. If he wants the U.S.S.R. to be accepted into the family of nations as a civilized member, he should act accordingly.

Gorbachev's prime minister, Nikolai Rykhkov, reportedly will head a Soviet parliamentary commission for talks with representatives of the Baltic states in the near future. The world will be watching.

PILNVARA

Pamatojoties uz LSDSP XX kongresā apstiprināto statūtu 21. punktu, LSDSP CK pilnvaro Ārzemju Komiteju pārņemt visas CK funkcijas.

Pilnvara stājas spēkā no brīža, kad Ārzemju Komiteja pieņem lēmumu, kurā konstatē, ka jūtami tiek kavēta vai paralizēta CK darbība Latvijas teritorijā.

LSDSP CK priekšsēdētājs LSDSP CK sekretārs
Valdis Šteins Normunds Beļskis

Uldis Bērziņš

Brūno Kalniņa liepas

Atceros tos trīs burtus, zēni, ES ES ES — nē, daudz senāk, tad Tautas Padomes rota pret Bermontu gāja visa Rīga, jā, visas foršates gāja zem liepām mums meičas un precētas sievas no logiem māja,

atceros trīs burtus, ES ES ES — ne es, nē, tās balsis no dzimtenes, kā gājām ar strādnieku karogiem kājām gar rāti un ģildi, ES ES ES — ne es, Strādnieku Sports un Sargs, maija vējš, dves un sarkano karogu pildi, dzirdiet, dim atkal zem darba cilvēku pazolēm tilti,

pieņemiet, varbūt raudu, drīz jau tukšs vārds es būšu, bet palikšu ar savu tautu, pieminiet, zēni, tos burtus ES ES ES, es vēl staigāju dzīvs, ziniet, man tas ir brīnums, bet ne Dieva — mirušo balsis man sauc: tu sagaidi mūsu vietā ieraugi pirms tu klusajos gaiteņos nonāc, laiks ir apaļš kā zemes lode, tie teic, gaidi tik. Būs reiz kā domāts.

Kad jūs apmelo, nenosarkstiet: meli pieder pie lietas, kā saka, pie šķiru ciņas. Bet laiks steidz, daudz melu ir dzirdēts, vairāk neklausos — laiks visur izslaucis tīru, tas nav mans sirdēsts,

pieņemiet, biedri, par šim pāris veciškām asarām, jāteic, liekām, drīz es ēna jau būšu, tumsišu Rīgā zem liepām.

Brūno Kalniņa izvadišana Rožu kapellā, Stokholmā, 1990. g. 27. aprīlī

VĒSTURISKA TIKŠANĀS...

(Turp. no 1. lpp.)

Pazīstot J.Dineviču kā nenogurstošu kompromisu meklētāju, vairāki tikšanās dalībnieki bija neizpratnē. Varbūt, tāpat kā pret PSKP biedriem, arī pret sociāldemokrātiem jaunā organizācija varētu vērsties diferencēti? Bīdī padomājis, jaunās organizācijas līderis atzina, ka visu nelaimju cēlonis esot partijas priekšsēdis V.Šteins. "Kamēr tur būs Šteins, uz LSDSP es atpakaļ neiešu! Sociāldemokrātiju Latvijā var pienācīgi reprezentēt tikai cita, uz LSDSP programmas balstīta organizācija", — tā, vai apmēram tā par lielu pārsteigumu klātesošajiem, J.Dinevičs paskaidroja.

Rudenī Latvijā, acimredzot, noformēsies vēl viena organizācija, kas arī vēlēšies turpināt latviešu sociāldemokrātijas un Raiņa tradīcijas. Un varbūt nav tālu tas brīdis, kad ar savu klātbūtni kādā no nākamajām LSDSP sēdēm mūs pagodinās pats I. Ķezbera kungs. Katrā ziņā viens ir skaidrs — spriežot pēc jaunizveidoto organizāciju skaita, sociāldemokrātijas idejas Latvijā kļūst arvien populārākas.

P. Butlers

ATJAUNO "BRĪVĪBAS" ABONEMENTU!

LASI, PRASI UN IZPLATI "BRĪVĪBU"

BRĪVĪBA / FREEDOM yearly subscription rates are:
SEK 120; US \$ 25; C \$ 30; A \$ 30; £ 7; DM 35;
Postal Account No. 458335 — 7 (in Sweden)

Editors: Aleksandrs Tērmanis and Vilnis Zaļkalns

Sweden: LSDWP, Box 7241, S - 103 89 Stockholm;

Tel./T-fax: 08 - 740 34 13

West Germany: Aleksandrs Tērmanis

Prinzenhof 1a, D - 4190 Kleve; Tel./T-fax: 02821 - 17801

Great Britain: Jānis Pētersons

Du Cane Copurt, Flat A 22, London SW17; Tel.: 01 - 673 29 41

Canada: Tālis Forstmanis, 629 Mill Park Drive, Kitchener,
Ont. N2P 1V4; Tel.: (519) - 748 40 99; T-fax: 748 59 04

Ansvarīgā utgīvē: Vilnis Zaļkalns